

ดนตรีพระราชพิธีสิบสองเดือน
ตามวาระที่ปรากฏในปฏิทินหลวง

Royal Ceremonial Music for Monthly Celebrations
according to Royal Calendar

ภัทระ คมขำ
Pattara Komkam

อาจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ (ไทย)
คณะศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องดนตรีในพระราชพิธีสิบสองเดือนตามวาระที่ปรากฏในปฏิทินหลวง ทุนวิจัยเฉลิมฉลองสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา ระเบียบวิธีการบรรเลง องค์ประกอบของวงดนตรีและบทเพลง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า เดิมพระราชพิธีจำแนกได้ 3 ประเภทคือพระราชพิธีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์ พระพุทธศาสนาและความเชื่อโบราณ สำหรับปฏิทินหลวง ปี พ.ศ. 2557 ปรากฏ 41 พระราชพิธี/รัฐพิธี วงเครื่องประโคมปรากฏ 2 วง ได้แก่ วงพระสวาคัน 1 ประกอบด้วยแตรฝรั่งและกลองมโหระทึก และวงพระสวาคัน 2 ประกอบด้วยฆ้องชัย สังข์ แตรฝรั่ง แตรงอน ทั้ง 2 วงปรากฏบทเพลงที่ใช้อยู่ปัจจุบันได้แก่เพลงสำหรับบท เพลงออกขุนนางและเพลงส่งเสด็จ บทเพลงที่ใช้เป็นหลักในวงปีพาทย์ที่ใช้ในงานพระราชพิธี ได้แก่ เพลงช้า เพลงสาธุการและเพลงกราวรำ นอกจากนี้ยังปรากฏเพลงลงสร เพลงกราวรำ ชั้นเดียวและเพลงเรื่องเวียนเทียนด้วย ส่วนวงเพลงมีการฉายมือ ปรากฏทั้ง “สองชั้นฉาย” และ “ชั้นเดียวฉาย” การจัดแบ่งหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน วงเครื่องประโคมแบ่งเป็น 4 วง สำหรับวงปีพาทย์พระราชพิธีแบ่งออกเป็น 5 วง การปฏิบัติหน้าที่ของนักปีพาทย์แต่ละวงจะบรรเลงงานพระราชพิธีและงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายด้วย

คำสำคัญ : ดนตรีพระราชพิธี, ปฏิทินหลวง

Abstract

A research on the music performed during the Royal Ceremonies of the Twelve Months at various times of the year as indicated in the royal calendar. Princess Maha Chakri Sirindhorn Celebrations research grant, Chulalongkorn University. Research objectives: To study the origin and performing techniques of this type of music as well as the

components of the relating musical ensemble and songs. Qualitative research methodology is employed in this research. The research findings revealed that there were initially three categories of the royal ceremonies: those related to the Brahmin, Buddhist, and ancient beliefs. There is a total of 41 royal/state ceremonies in the 2014 royal calendar. Two Khrueng Prakom ensembles perform at these ceremonies: Phra Swakern 1, which consists of trumpets and kettle or Maho-ra therk drums; and Phra Swakern 2, which consists of Khaw-ng Chai, conches, trumpets, and old Thai horns. The current songs performed by both musical ensembles during the royal ceremonies are phleng samrap bot, phleng ok khunnang, and phleng song sadet. The principal songs performed by phiphat ensembles for the royal ceremonies include phleng cha, phleng sadhukarn, and phleng krao rum. Other songs are phleng long song, phleng krao rum chan diew, and phleng rueng wien thien. “Song Chan Chai” and “Chan Diew Chai” hand movement techniques are used in the performance. Musicians in Khrueng Prakom ensembles divide their performance duties to 4 groups. There are five phiphat ensembles performing at royal ceremonies and the musicians of each ensemble perform at royal ceremonies as well as at any other functions assigned to them.

Keywords: Royal ceremonial music, Royal calendar

บทนำ

พิธีกรรมเริ่มจากการถือกำเนิดจนกระทั่งตายล้นเกี่ยวเนื่องกับเสียงดนตรีทั้งสิ้น นับตั้งแต่สังคมในชนชั้นระดับชาวบ้านบุคคลสามัญชนธรรมดา จนกระทั่ง

สถาบันพระมหากษัตริย์ ถือได้ว่ามีอำนาจสูงสุดในการเป็นผู้นำทรงดำรงไว้ซึ่ง ทศพิธราชธรรม โดยได้รับการยอมรับกันภายในสังคมว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจ พระมหากษัตริย์ในสังคมไทยเป็นดังสมมติเทพในความเชื่อซึ่งได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมจากลัทธิฮินดู ดังนั้นชาวไทยจึงมีความเชื่อว่าพระมหากษัตริย์นั้นมีความเหนือกว่าคนทั้งปวง แม้กระทั่งรูปแบบวัฒนธรรมทั้งด้านภาษาและพระราชประเพณีพิธีกรรม ที่ถือปฏิบัติกันในสังคมก็มีความต่างกันไปจากบุคคลธรรมดา พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์และผู้ที่มีเกียรติยศทางสังคม จึงมีการประกอบพิธีกรรมที่ต่างกันไปจากบุคคลทั่วไป เครื่องดนตรีที่ใช้ในพระราชพิธีได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อและถูกจัดให้อยู่ในรูปแบบการประโคมเพื่อความสมบูรณ์ของพระราชพิธี มีการใช้เฉพาะช่วงของพิธีกรรมตามวาระที่ปรากฏในหมายกำหนดการ นอกจากนี้ยังระเบียบวิธีการบรรเลงที่สืบทอดมาจากโบราณกาล ปัจจุบันการบรรเลงดนตรีประกอบพระราชพิธีตลอดจนรายละเอียดขั้นตอนสำหรับการบรรเลงดนตรีในช่วงพิธีกรรมตามวาระที่ปรากฏในหมายกำหนดการซึ่งถูกระบุลงตามปฏิทินหลวงประจำปีมีจำกัดอยู่แค่เพียงผู้ที่มีโอกาสได้ปฏิบัติงานพระราชพิธีและพิธีกรรมเท่านั้น ในส่วนบุคคลที่สนใจโดยทั่วไปตลอดจนนิสิตนักศึกษาสถาบันการศึกษาอีกทั้งผู้ที่สนใจจะเห็นได้ว่าไม่มีโอกาสที่จะได้เข้าถึงข่าวสารและเข้าใจกับระบบของดนตรีพระราชพิธีตามวาระต่างๆ แม้จะมีผู้สนใจอยู่เป็นจำนวนมากก็ตาม

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติไทย อีกทั้งเคารพมั่นของสถาบันพระมหากษัตริย์ ยึดมั่นของการสืบสานขนบประเพณีโบราณที่สรรค์สร้างรูปแบบต่างๆไว้อย่างงดงาม จึงมีแรงบันดาลใจในการศึกษาดนตรีพระราชพิธีตามวาระที่ปรากฏของปฏิทินหลวง ตลอดจนการสืบทอดกระบวนการสำคัญของการบรรเลงบทเพลง และรายละเอียดดังกล่าวให้คงอยู่สืบต่อไปดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์คู่ของชาติไทยให้ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นมา ระเบียบวิธีการบรรเลง องค์ประกอบของวงดนตรี บทเพลงที่ใช้ในวงดนตรีประกอบพระราชพิธีสิบสองเดือนตามวาระที่ปรากฏในปฏิทินหลวง

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราบทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจากห้องสมุดต่างๆ เช่น ห้องสมุดดนตรี ศูนย์วิทยทรัพยากร สำนักหอสมุด ห้องสมุดมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาสำนักวัฒนธรรม กองพระราชพิธี กองศิลปกรรมงานเครื่องสูงและกลองชนะสำนักพระราชวัง

2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรีไทยด้านดนตรีประกอบพระราชพิธี โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านงานพระราชพิธีและผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรง กลุ่มงานพิธีการหมายรับสั่งและพนักงานพระราชพิธีสำนักพระราชวัง

2.1 นายจำลอง ยั่งยืน ตำแหน่งผู้อำนวยการกองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง

2.2 นางสาวปริยาภรณ์ พัฒนา ตำแหน่งนักจัดการในพระองค์ สำนักพระราชวัง

2.3 นายคชาชาญ นาคจันทวงศ์ ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายพิธีการ สำนักพระราชวัง

2.4 อาจารย์เพลินพิศ กำราญ ตำแหน่งพนักงานสำนักพระราชวังพิเศษ สำนักพระราชวัง

2.5 นายโกวิท สมบูรณ์วงศ์ ตำแหน่งนักจัดการงานในพระองค์ สำนักพระราชวัง

2.6 นายสุรทิน เก่าบริบูรณ์ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ทำ

หน้าที่ออกหมายพระราชพิธีและตามเสด็จพระราชดำเนิน สำนักพระราชวัง
กลุ่มงานเครื่องสูงและเครื่องประโคม สำนักพระราชวัง

2.7 นายเวทิน วิชัยทัตตะ ตำแหน่งหัวหน้างานเครื่องสูง กองพระราช
พิธี สำนักพระราชวัง

2.8 นายวิโนช พงษ์รัตน์ ตำแหน่งเจ้าพนักงานเครื่องสูง หัวหน้าเวร 1
กองพระราชพิธี

2.9 นายกิตติ อัครนิบุตร ตำแหน่งเจ้าพนักงานเครื่องสูง หัวหน้าเวร
2 กองพระราชพิธี

2.10 นายพงศ์สวัสดิ์ ชื่นอารมย์ ตำแหน่งเจ้าพนักงานเครื่องสูง
หัวหน้าเวร 3 กองพระราชพิธี

2.11 นายอดุลย์ พูลทรัพย์ ตำแหน่งเจ้าพนักงานเครื่องสูง หัวหน้า
เวร 4 กองพระราชพิธี

2.12 นายณัฏฐวัฒน์ สุขเฉลิมศรี ตำแหน่งเจ้าพนักงานเครื่องสูง กอง
พระราชพิธี

กลุ่มงานดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

2.13 นายบุญช่วย แสงอนันต์ ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทย กรมศิลปากร

2.14 นายبيب คงลายทอง ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทย กรมศิลปากร

2.15 นายเอนก อาจมังกร หัวหน้ากลุ่มงานดุริยางค์ไทย สำนักการ
สังคีต กรมศิลปากร

2.16 นายบุญเชิด จิรสันติธรรม หัวหน้าวง 1 กลุ่มงานดุริยางค์ไทย
สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

2.17 นายบุญสร้าง เรืองนนท์ หัวหน้าวง 2 กลุ่มงานดุริยางค์ไทย
สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

2.18 นายจำลอง ม่วงท้วม หัวหน้าวง 3 กลุ่มงานดุริยางค์ไทย สำนัก
การสังคีต กรมศิลปากร

2.19 นายไพรัตน์ จรรย์นาญย์ หัวหน้าวง 4 กลุ่มงานดุริยางค์ไทย
สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๘

2.20 สิบตรีสุริยะ ชิตท้วม หัวหน้าวง 5 กลุ่มงานดุริยางค์ไทย สำนัก
การสังคีต กรมศิลปากร

3. ทำการถอดข้อมูลเสียงข้อมูลภาพและข้อมูลสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูล
และสรุปผลการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ความเป็นมา

พระราชพิธีสิบสองเดือน เป็นกิจของพระเจ้าแผ่นดินที่กระทำเพื่อความเป็น
สิริมงคลแก่แผ่นดิน ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกล่าวไว้ในหนังสือ
พระราชพิธีสิบสองเดือนซึ่งจัดพิมพ์ในการพระราชทานเพลิงพระศพ พลเอก
พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ เมื่อปี พ.ศ. 2496 ว่า “ก็แหละพระราชพิธี
ที่มีมาในพระราชกำหนดกฎหมายมเหียรบาล ซึ่งได้ตั้งขึ้นแต่แรกสร้างกรุงทวารวดี
ศรีอยุธยาโบราณ แสดงพระราชพิธีประจำ 12 เดือนไว้ว่าเป็นการซึ่งพระเจ้าแผ่นดิน
ได้ทรงทำ ว่าเป็นการเป็นมงคลสำหรับพระนครทุกปีมิได้ขาด” (พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2496: 5) สำหรับหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือนได้กล่าวถึง
พระราชพิธีที่ถือปฏิบัติในเดือนต่างๆ โดยบันทึกเรียงจากเดือนสิบสองไปถึงเดือนสิบ
ของอีกปีหนึ่ง ดังจะจำแนกโดยจะบันทึกเฉพาะรายชื่อและเนื้อหาของพระราชพิธี
เท่านั้น ทั้งนี้ไม่บันทึกการพระราชกุศลต่าง ๆ ปรากฏ 18 พระราชพิธี โดยใช้เกณฑ์
ของลัทธิความเชื่อที่เข้าไปเกี่ยวข้องได้แก่ลัทธิศาสนาพราหมณ์ พระพุทธศาสนาและ
ความเชื่อที่มีมาแต่โบราณ ซึ่งไม่มีการอ้างอิงทั้งศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา
ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเภทแรก พระราชพิธีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์มีอยู่ด้วยกัน
7 พระราชพิธี ได้แก่ พระราชพิธีจองเปรียง พระราชพิธีเกติเกยา พระราชพิธี
ตรียัมปวาย ตรีปวาย พระราชพิธีพืชมงคลและจรดพระนังคัล พระราชพิธีเคณฑะ
(ทิ้งขาง) พระราชพิธีพืธนาศาสตร์และพระราชพิธีสารท

ประเภทที่สอง พระราชพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา มีอยู่ด้วยกัน 6 พระราชพิธี ได้แก่ พระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์ พระราชพิธีวิสาขบูชา พระราชพิธีเข้าพรรษา พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาและพระราชพิธีถวายผ้าพระกฐิน

ประเภทที่สาม พระราชพิธีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อโบราณ มีอยู่ด้วยกัน 5 พระราชพิธี ได้แก่ พระราชพิธีไล่เรื้อ พระราชพิธีบูชาภิเษก พระราชพิธีศรีสัจปานกาล พระราชพิธีเคนทร์ศนนานและพระราชพิธีทูลน้ำล้างพระบาท

นอกจากนี้ ยังสามารถจำแนกกลุ่มของพระราชพิธีที่มีดนตรีและไม่มีดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้อง โดยพระราชพิธีที่มีดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องประกอบด้วยกัน 10 พระราชพิธี และอีก 8 พระราชพิธีไม่มีดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้อง ดังนี้

ประเภทแรก พระราชพิธีที่มีดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องมี 10 พระราชพิธี ได้แก่ พระราชพิธีจองเปรียงพระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีตรียัมปวาย ตรียวาย พระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์ พระราชพิธีศรีสัจปานกาล พระราชพิธีเคนทร์ศนนาน พระราชพิธีพืชมงคลและจรดพระนังคัล พระราชพิธีวิสาขบูชา พระราชพิธีเข้าพรรษา และพระราชพิธีสารท

ประเภทสอง พระราชพิธีที่ไม่มีดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้อง มี 8 พระราชพิธี ได้แก่ พระราชพิธีกะติเกยา พระราชพิธีไล่เรื้อ พระราชพิธีบูชาภิเษก พระราชพิธีเคณฑะ พระราชพิธีทูลน้ำล้างพระบาท พระราชพิธีพืฐนศาสตร์ พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา และพระราชพิธีถวายผ้าพระกฐิน

พระราชพิธีและรัฐพิธีที่ปรากฏตามปฏิทินหลวงปี พ.ศ. 2557 มีรายละเอียดจำแนกตามเดือนต่างๆ สรุปได้ว่าพระราชพิธีและรัฐพิธี ปรากฏทั้งสิ้น 41 พระราชพิธี/รัฐพิธี แบ่งออกเป็นพระราชพิธีจำนวน 27 พระราชพิธี รัฐพิธีจำนวน 12 รัฐพิธี และงานพิธีจำนวน 2 พิธี สำหรับพระราชพิธี/รัฐพิธีที่มีปีพาศ์พระราชพิธีเข้าไปบรรเลงประกอบมีทั้งสิ้น 22 พระราชพิธี/รัฐพิธีการบรรเลงวงเครื่องประโคมจำแนกออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้

รูปแบบแรกพระราชพิธี/รัฐพิธีที่บรรเลงด้วยวงพระสวาเคน 1 มีจำนวน 10 พระราชพิธี/รัฐพิธี

รูปแบบที่สอง พระราชพิธี/รัฐพิธีที่บรรเลงด้วยวงพระสวาเคน 2 มีจำนวน 13 พระราชพิธี/รัฐพิธี

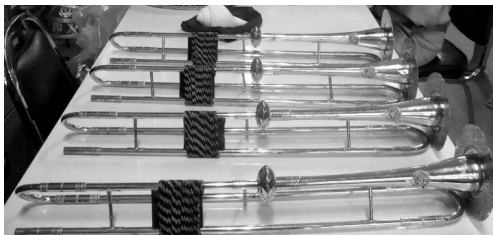
รูปแบบที่สาม พระราชพิธี/รัฐพิธีที่บรรเลงด้วยวงพระสวาเคน 1 และ 2 มีจำนวน 2 พระราชพิธี/รัฐพิธี

วงเครื่องประโคม

การเรียกชื่อวงเครื่องประโคม ได้รับพระราชทานชื่อจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารว่า “วงพระสวาเคน” โดยมีรูปแบบการจัดตั้งวง 2 รูปแบบ เรียกชื่อว่า วงพระสวาเคน 1 และวงพระสวาเคน 2 ทั้ง 2 วงแตกต่างกัน ที่การประโคมประกอบพระราชพิธีและรัฐพิธีในวาระต่าง ๆ กล่าวคือพระราชพิธี ที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมรูปกษัตริย์ในรัชกาลต่าง ๆ เครื่องดนตรีในวงเครื่องประโคมมีรายละเอียดดังนี้

แตรฝรั่ง

แตรฝรั่งเป็นเครื่องเป่าในกลุ่มเครื่องโลหะ ทำหน้าที่เป็นเครื่องดำเนินทำนองทั้งวงพระสวาเคน 1 และ 2 เสียงของแตรฝรั่งแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ในป่าใหญ่ หมายถึง เสียงของช้าง ที่มีพลังกำลังมาก ผู้เป่าแตรจึงต้องเป่าให้เสียงของแตรมีกำลังและมีลักษณะคล้ายกับเสียงของช้าง ทำนองที่ใช้ ได้แก่ เพลงสำหรับบาท เพลงออกขุนนาง เพลงส่งเสด็จ

ภาพประกอบที่ 1 แตรฝรั่ง

(งานเครื่องสูงและกลองชนะ กองพระราชพิธี, 2556: 19)

แตรงอน

แตรงอนเป็นเครื่องเป่าประเภทโลหะ ลักษณะเสียงของแตรงอน มีการเป่าเสียงเดียว โบราณให้แสดงถึงความดีเดี่ยวและความอุดมสมบูรณ์ของป่าและสัตว์ที่มีอำนาจในป่า ดังเช่นเสียงของสุนัขป่า เสียงแตรที่ออกมาจึงมีลักษณะเสียงที่ดังกว้าง และใช้วิธีการเป่าเสียงยาว

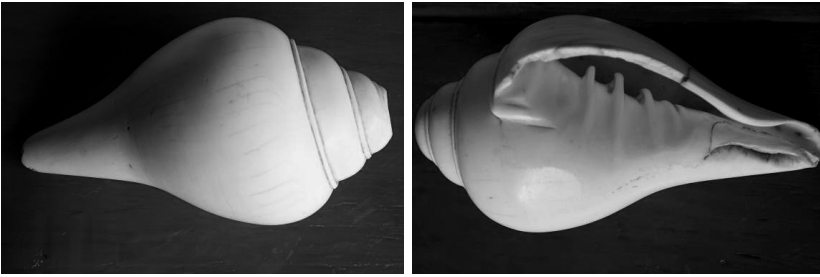

ภาพประกอบที่ 2 แตรงอน

(งานเครื่องสูงและกลองชนะ กองพระราชพิธี, 2556.: 19)

สังข์

สังข์เป็นเครื่องดนตรีที่มีมาแต่โบราณสังข์เป็นหอยชนิดหนึ่ง สีขาว มีลักษณะพิเศษกล่าวคือจะต้องมีการวนได้ทั้งไปทางขวา วนเป็นลักษณะวงกลม จากวงกลมขนาดเล็กไปใหญ่ หอยสังข์ที่นำมาใช้ในงานพระราชพิธีจะต้องมีลักษณะใหญ่และหนา หอยชนิดนี้จะพบได้ในประเทศอินเดีย สังข์มีลักษณะเสียงทุ้ม ดังกังวาน โบราณให้ความหมายของเสียงสังข์ว่าเป็นเสียงที่มาจากสวรรค์ แสดงถึงความเปี่ยมมงคล อุดมสมบูรณ์ ในรูปแบบเดียวกับแตรงอน แตรฝรั่ง

ภาพประกอบที่ 3-4 (ซ้าย) ลักษณะทางกายภาพของสังข์ (ขวา) ลักษณะใต้ท้องสังข์

กลองมโหระทึก

กลองมโหระทึก เป็นเครื่องดนตรีชิ้นหนึ่งที่ปรากฏในงานพระราชพิธี โดยเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน มีลักษณะทางกายภาพเป็นรูปทรงกระบอกทำด้วยโลหะ มีหน้ากลอง 1 ด้าน ด้านบนกลองจะมีรูปกบเกาะอยู่ 4 ทิศ กบทั้ง 4 ทิศแสดงความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดิน หุ่นกลองเป็นลายทอง มีการเขียนลายอย่างวิจิตรลักษณะเสียงของกลองมโหระทึก โบราณให้จดจำว่า เสียงของกลองมโหระทึกเปรียบเหมือนเสียงของน้ำตกที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก

ภาพประกอบที่ 5 กลองมโหระทึกพร้อมไม้ตี
(งานเครื่องสูงและกลองชนะ กองพระราชพิธี, 2556: 21)

ฆ้องชัย

ฆ้องชัย เป็นเครื่องดนตรีที่มีมาแต่โบราณ ไม่เคยเปลี่ยนแปลง มีทั้งหมด 2 ใบ ใบที่ 1 ชื่อว่า “ฆ้องดำ” ฆ้องดำจะใช้ในพระราชพิธีทั่วไป ใบที่ 2 ชื่อ “ฆ้องแดง” ฆ้องแดง จะใช้เฉพาะงานพระราชพิธีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน การลั่นฆ้องชัยแดงจะลั่นโดยพราหมณ์หลวงเท่านั้น

ภาพประกอบที่ 6-7 (ซ้าย) ลักษณะทางกายภาพฆ้องชัยสีดำ

(ขวา) ลายทองด้านหน้าฆ้องแดง (งานเครื่องสูงและกลองชนะ กองพระราชพิธี, 2556: 18)

รูปแบบวงเครื่องประโคมสามารถแบ่งออกได้ 2 วง

วงที่ 1 เรียกว่า วงพระสวาคเ็น 1 เป็นวงดนตรีที่ใช้เกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และใช้ในพระราชพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระบรมรูปของกษัตริย์รัชกาลต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีถวายพวงมาลา พระราชพิธีถวายพุ่ม พระราชพิธีที่กล่าวมาข้างต้นจะไม่มีการนำวงปี่พาทย์มาบรรเลงประกอบในพระราชพิธี เครื่องดนตรีในวงที่ 1 ประกอบด้วย แตรฝรั่ง 4 คัน มโหระทึก 2 ใบ

วงที่ 2 เรียกว่า วงพระสวาคเ็น 2 เป็นวงดนตรีที่ใช้เกี่ยวกับพระราชพิธีทั่วไป เช่น พระราชพิธีเปลี่ยนเครื่องทรงพระแก้วมรกต โดยวงที่ 2 นี้มักจะใช้วงประโคมคู่กับวงปี่พาทย์ เครื่องดนตรีที่นำมาประสมวงที่ 2 ประกอบด้วย แตรฝรั่ง 4 คัน แตรงอน 1 คัน สังข์ 1 ตัว ฆ้องชัย 1 ใบ

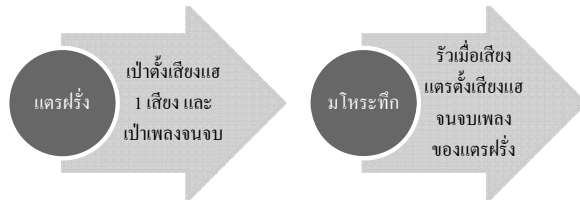
ภาพประกอบที่ 8-9 (ซ้าย) การจัดตั้งวงพระสวาคืน 1 (แตร์ มโหระทึก)
(ขวา) การแต่งเครื่องแบบชุดประโคมวงพระสวาคืน 1
(งานเครื่องสูงและกลองชนะ กองพระราชพิธี, 2556: 25)

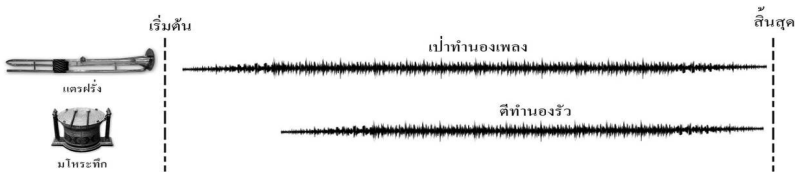
ภาพประกอบที่ 10-11 (ซ้าย) การตั้งวงพระสวาคืน 2 ขณะปฏิบัติงานในพระราชพิธี
(ขวา) เครื่องแต่งกายชุดปกติขาววงพระสวาคืน 2
(งานเครื่องสูงและกลองชนะ กองพระราชพิธี, 2556: 20)

การสวดทำนองการบรรเลงเครื่องประโคมวงพระสวาคืน 1

วงพระสวาคืน 1 ประกอบด้วยเครื่องประโคม 2 ประเภทได้แก่แตร์ฝรั่ง 4 คันและมโหระทึก 2 ใบ วงพระสวาคืน 1 มีการจัดรูปวงโดยที่นำเอาแตร์ฝรั่งทั้ง 4 คันอยู่ตรงกลางแล้วมีกลองมโหระทึก 2 ใบ วางอยู่ด้านข้างวงพระสวาคืน 1 มีลำดับการบรรเลงดังนี้

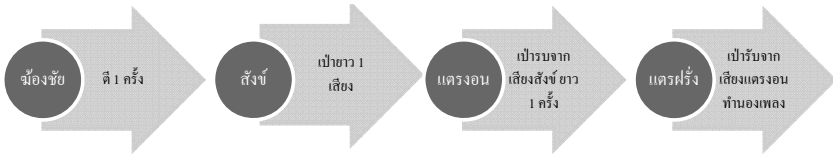
ลำดับการบรรเลงของเครื่องดนตรีทั้ง 2 ประเภท มีผลต่อรูปแบบการจัดตั้งวงพระสวาเคน 1 เนื่องด้วยเครื่องดนตรีในวงมีจำนวนมากนัก จึงจัดหมู่ของเครื่องดำเนินทำนองไว้ในช่วงกลางของวง ได้แก่แตรฝรั่งทั้ง 4 คัน ส่วนมโหระทึกนั้นพบว่า เป็นเครื่องตีประเภทประกอบจังหวะโดยตีให้เสียงดังเกิดขึ้นประกอบไปกับเสียงการดำเนินทำนองของแตรฝรั่งในเพลงต่างๆ ถูกนำมาจัดรูปแบบวงโดยวางด้านข้างของวงเพื่อให้พนักงานเป่าแตรฝรั่งได้ยินเสียงของมโหระทึก และดูสวยงาม ดังจะอธิบายลำดับการบรรเลงดังแผนผังต่อไปนี้

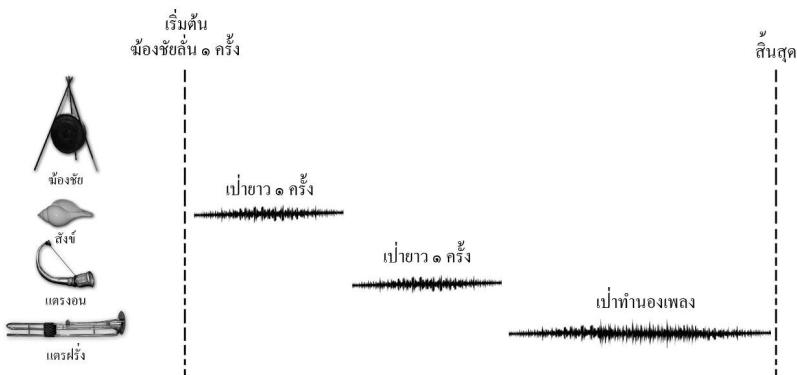
แผนผังแสดงการสวดทำนองการบรรเลงเครื่องประโคมวงพระสวาเคน 1
เรียบเรียงแผนผังโดยผู้วิจัย

การสวดทำนองการบรรเลงเครื่องประโคมวงพระสวาเคน 2

วงพระสวาเคน 2 ประกอบด้วยเครื่องประโคม 4 ประเภท ประกอบด้วยฆ้องชัย 1 ใบ สังข์ 1 ตัว แตรทอง 1 คัน และแตรฝรั่ง 4 คัน ซึ่งมีวิธีการจัดตั้งวงโดยการเรียงลำดับการบรรเลงของเครื่องดนตรีแต่ละประเภท ดังนี้

ลำดับการบรรเลงในเครื่องประโคมชนิดต่าง ๆ มีผลต่อรูปแบบการจัดตั้งวงพระสวาเคน เนื่องจากจะต้องมีการเชื่อมลำดับของการบรรเลงเข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่องไม่ให้เสียงเครื่องดนตรีแต่ละประเภทขาดช่วงเสียงออกจากกันดังจะแสดงแผนผังลำดับการบรรเลงดังนี้

แผนผังแสดงการสอดทำนองการบรรเลงเครื่องประโคมวงพระสวาเคน 2
เรียบเรียงแผนผังโดยผู้วิจัย

ผู้ปฏิบัติงานวงเครื่องประโคมในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 4 เวร

วงเวร 1 หัวหน้าวงได้แก่ นายวิโนช พงษ์ชื่น มีลูกวง 8 คนคือ นายณัฐวัฒน์ สุขเฉลิมศรี นายสมชาย เครือดำรง นายวิรุฬ บุญเกตุ นายสุเมธ ชูสวัสดิ์ นายมนตรี ไกรทอง นายวิทยา อีชาวส (กั้น) นายบุญเริ่ม สุขเฉลิมศรี และนายอภิรักษ์ จีวรบำรุง

วงเวอร์ 2 หัวหน้าวงได้แก่นายกิตติ อัครนิบุตร มีลูกวง 6 คน คือนายสมชาย ฝิวบางกุล นายชะโอด นาคเจริญ นายอมรทัต แจ้งกิจ นายสิทธิกรณ์ ชื่นอารมณีนายวิวัฒน์ รักพงษ์ และ นายอริยพงษ์ ลีลา

วงเวอร์ 3 หัวหน้าวงได้แก่นายพงศ์สวัสดิ์ ชื่นอารมณีน มีลูกวง 5 คน คือ นายชนะชล สุขแสง นายฉัตรมงคล นวลวิมล นายจเร สร้างสวน ว่าที่ร้อยตรีเกียรติศักดิ์ บุญสุวรรณ และนายเมธา เขกระจำง

วงเวอร์ 4 หัวหน้าวงได้แก่นายอดุลย์ พูลทรัพย์ มีลูกวง 7 คน คือนายเจตนา ปฐมรัตน์ นายณรงค์ บัวบุตร นายบรรเลง บัวบุตร นายโอฬาร ชื่นชูวงศ์ นายเดชาสงเทียน นายอนันต์ ศรีระอุดม และนายราเชลย์ ด้วงนุ้ย

วงปีพาทย์พระราชพิธี

วงปีพาทย์ที่ใช้ในงานพระราชพิธีมีลักษณะเฉพาะ ได้แก่จำนวนเครื่องดนตรีที่ไปบรรเลงจะไม่ครบสมบูรณ์ตามรูปแบบการประสมวงดนตรีไทยที่เรียกว่า “ปีพาทย์เครื่องคู่” ทั้งนี้จะเกิดจากเหตุผลในเรื่องของสถานที่ที่จำกัดในงานพระราชพิธีและการขนย้ายที่ไม่สะดวกนัก เนื่องจากงานพระราชพิธีมีเวลาที่จำกัดในการขนย้าย และบางพระราชพิธีมีการย้ายวงดนตรีไปหลายสถานที่ เช่น พระราชพิธีถวายผ้าพระกฐิน ซึ่งเจ้านายจะเสด็จพระราชดำเนินวันละ 3 วัด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเหตุผลในเรื่องของบทเพลงที่ใช้บรรเลง พบว่าเป็นการบรรเลงเพื่อประกอบพระราชพิธีจริงมีระยะเวลาสั้น ๆ สำหรับการบรรเลง หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการบรรเลงเฉพาะที่ เฉพาะกิจเท่านั้น เพราะฉะนั้นการขนเครื่องดนตรีไปบรรเลงจำนวนมากจึงไม่สะดวกนัก ในอดีตวงปีพาทย์ที่ประกอบในพระราชพิธีเรียกชื่อว่า “ปีพาทย์หน้าจั่ว” ดังจะได้ทำการวิเคราะห์จากคำสัมภาษณ์ของคุณครูปั๊บ คงลายทอง (สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2557) ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนให้เรียกว่า “วงปีพาทย์พระราชพิธี”

ภาพประกอบที่ 12 วงปี่พาทย์ในงานพระราชพิธี สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

บทเพลงที่ใช้ในพระราชพิธีต่าง ๆ ได้แก่ เพลงช้า เพลงสาธุการ เพลงกราวรำนอกจากนี้ยังมีเพลงลงสร เพลงเรื่องเวียนเทียน โดยแต่ละเพลงจะบรรเลงเพียงส่วนต้น ๆ ของเพลงเท่านั้น เพลงช้าบรรเลงในช่วงที่พระมหากษัตริย์หรือประธานในพระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินมาถึง เพลงสาธุการใช้ในการจุดธูปเทียนและพระสงฆ์ครองผ้าพระกฐิน และเพลงกราวรำนั้นเมื่อเสร็จสิ้นพระราชพิธีและเสด็จพระราชดำเนินกลับรูปแบบท่วงทำนองของเพลงที่กล่าวมาข้างต้นมีลักษณะเฉพาะดังรายละเอียดต่อไปนี้

จากการศึกษาทำนองเพลงช้าสำหรับงานพระราชพิธีพบลักษณะเฉพาะ 6 ประการ ได้แก่ ประการแรก เรื่องของการใช้ระดับเสียงหรือทางทั้ง 7 ปรากฏว่าทำนองเพลงช้าที่ใช้ในการบรรเลงสำหรับงานพระราชพิธีโดยเฉพาะเนื้อหาส่วนต้นของเพลงเรื่องที่เป็นการนำไปบรรเลงจริงนั้น จะเป็นการดำเนินทำนองด้วยกลุ่มเสียงทางในและทางนอกมากที่สุดประการที่สอง ลักษณะการดำเนินทำนองของวรรคตามักบรรดตอบจะเป็นลักษณะ “สำนวนเปิด-ปิด” คู่กันเสมอประการที่สาม การกำหนดลูกตกของทำนองเพลง ปรากฏเสียงลูกตกส่วนใหญ่มีเสียงลูกตกห่างกันเป็นคู่ 4 ประการที่สี่ ลักษณะการลงจบทำนองท้ายท่อนหรือท้ายวรรคจะจบด้วยเสียงลูกตกที่เป็นเสียงที่ 1 ของระดับเสียงที่ใช้เป็นหลักในการดำเนินทำนองของท่อนนั้น ๆ

ทำให้การลงจบทำนองเพลงมีความสมบูรณ์ ประการที่ห้า ทำนองเพลงที่วรรณคดีและวรรณคดีจะเป็นการดำเนินทำนองในแนวเสียงลูกตกลักษณะ “แนวลง” เป็นส่วนใหญ่ และมีลักษณะ “การย่ำเสียงลูกตก” ปรากฏด้วยประการที่หก ลักษณะสำนวนเพลงที่เรียกว่าการฉายรูปที่เรียกว่า “สองชั้นฉาย”

จากการศึกษาทำนองเพลงสาธการสำหรับงานพระราชพิธีพบลักษณะเฉพาะสามประการ ได้แก่ ประการแรก การดำเนินทำนองใช้ระดับเสียงทางในเป็นหลักและมีการใช้กลุ่มเสียงรอง ได้แก่ ทางกลางแหบ แต่ปรากฏไม่มากนัก ประการที่สอง พบลักษณะทำนองที่เป็นสำนวน “อัตรลักษณ์เข้าแบบ” ตลอดทั้งเพลง และมีสำนวนเพลงหน้าพาทย์ 1 ตำแหน่งสำหรับสำนวนที่เป็นรูปแบบเพลงหน้าพาทย์พบว่า มีลักษณะทำนองที่มีการ “ฉายมือ” มากกว่าทำนองที่เป็น “อัตรลักษณ์เข้าแบบ” ทำให้ทำนองเพลงมีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นรูปแบบทำนองที่ปรากฏในเพลงหน้าพาทย์เป็นส่วนใหญ่ ประการที่สาม การดำเนินทำนองที่เป็นการวนคล้ายกับการสวดมนต์ให้พรของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นไปตามความหมายของเพลงสาธการ

จากศึกษาทำนองเพลงกราวรำ ชั้นเดียว พบลักษณะเฉพาะ สามประการ ได้แก่ ประการแรก ทำนองใช้ระดับเสียงทางในเป็นหลักในการดำเนินทำนองเกือบทั้งเพลง มีปรากฏการใช้กลุ่มเสียงทางกลางแหบบ้าง ประการที่สองเสียงลูกตกที่ใช้มากในเพลงกราวรำ ชั้นเดียวเป็นเสียงลา ซึ่งเป็นเสียงที่ใช้มาก จากเสียงลูกตก 8 เสียง เสียงลา มีการใช้มากถึง 4 ครั้ง โดยเสียงดังกล่าวเป็นเสียงที่ 2 ของกลุ่มเสียงทางใน ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า Pillar Tone คือเป็นการปรากฏเสียงที่ใช้เป็นหลักหรือเสียงที่ใช้มาก แต่ไม่ใช่เสียงหลักของกลุ่มเสียงที่กำกับอยู่ ประการที่สาม สำนวนเพลงฉายรูปอัตราสองชั้น อาจเรียกว่า “ชั้นเดียวฉาย”

จากการศึกษาทำนองเพลงลงสร ปรากฏลักษณะเฉพาะสามประการ ได้แก่ ประการแรกทำนองเพลงมีการใช้ระดับเสียง 2 ทาง โดยใช้ในอัตราสองชั้นเท่ากัน ได้แก่ ระดับเสียงทางในกับระดับเสียงทางกลางแหบ ประการที่สอง การดำเนินทำนองที่ไม่ขึ้นต้นเพลงด้วยทำนอง “ลูกเท่า” แต่กลับนำทำนองลูกเท่ามาไว้ในส่วนกลางท่อน มีการแทรกทำนอง “ลูกเท่า” ไว้กลางเพลง 4 ตำแหน่ง ประการที่สาม การกำหนด

เสียงลูกตกเป็นการกำหนดเสียงลูกตกที่อยู่ในระดับเสียงทางใน เป็นอัตราส่วนที่มากกว่าเสียงลูกตกของทางกลางแหบ แม้ว่าจะเป็นการดำเนินทำนองด้วยระดับเสียงทางกลางแหบด้วย ประการที่สี่ ลักษณะสำนวนปรากฏลักษณะที่เรียกว่า “อັตลักษณ์เข้าแบบ”

จากการศึกษาทำนองเพลงเรื่องเวียนเทียน ปรากฏว่าการกำหนดทางมีตั้งแต่ 1 - 3 ทาง การกำหนดเสียงลูกตกมักจะไม่นับด้วยเสียงที่ 1 ของกลุ่มเสียง เป็นสำนวนเปิดไปเพลงต่อ ๆ ไป และเป็นทำนองเชื่อมโยงไปยังเพลงต่อ ๆ ไป ปรากฏพบเพลงแขกไท่ที่ปรับสำนวนลูกเท่าเป็นการดำเนินทำนอง สำหรับทำนองเพลงของเพลงมหาฤกษ์ เพลงมหากาล เพลงสังข์เล็ก เพลงต้นกราวรำ และเพลงกราวรำ มีสำนวนลูกเท่าที่เป็นลักษณะเฉพาะของสำนวน “เพลงเรื่อง” การผูกสำนวนจะเป็นรูปแบบ “ฉายรูป” ลูกเท่ากลางท่อนของเพลงมหาชัย กำหนดเมื่อมีการเปลี่ยนระดับเสียงจากทางในมาเป็นทางนอก ทำให้ทำนองเพลงมีความลงตัว นอกจากนี้เพลงเรื่องเวียนเทียนยังปรากฏการซ้ำเสียงลูกตกเป็นเสียงเดียวกัน การซ้ำสำนวนระหว่างวรรคระหว่างจังหวะหน้าทับ การหักสำนวนด้วยการเปลี่ยนระดับเสียงฉับพลันเพื่อเชื่อมกลุ่มเสียงไปเพลงอันดับถัดไป และการนำเสียงเรียงชิดกันหรือเสียงนอกบันไดเสียงมาร่วมดำเนินทำนองค่อนข้างมาก

หัวหน้ากลุ่มงานดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากรคนปัจจุบัน คือ นายเอนก อาจมั่งกร ส่วนนักดนตรีวงปี่พาทย์ของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร แบ่งการปฏิบัติหน้าที่ออกเป็น 5 วง ได้แก่

วงดนตรีที่ 1 หัวหน้าวงได้แก่นายบุญเชิด จิรสันติธรรม ลูกวงมี 7 คนคือ นายสุรศักดิ์ กิ่งไทร ตำแหน่งปี่ใน นายภูริชัย พิงส์สัตย์ ตำแหน่งระนาดเอก นายสุรสิทธิ์ เขาสิทธิย์ ตำแหน่งระนาดทุ้ม นางธัญทิพ คงลายทอง ตำแหน่งฆ้องวงใหญ่ นายอนุชา บริพันธ์ ตำแหน่งตะโพน นายพิเชฏโยธีย์ ตำแหน่งกลองทัด และนางจารุวรรณ ประถมปัทมะ ตำแหน่งฉิ่ง

วงดนตรีที่ 2 หัวหน้าวงได้แก่นายบุญสร้าง เรืองนนท์ ลูกวงมี 7 คนคือ นายธูปันธ์ ธรรมเที่ยง ตำแหน่งปี่ใน นายสุรพงศ์ โรหิตาจล ตำแหน่งระนาดเอก นาย

กรรวัช แก้วอ่อน ตำแหน่งระนาดทุ้ม นายอาทิตย์ ผ่อนร้อน ตำแหน่งฆ้องวงใหญ่ ว่าที่ร้อยตรีชัยพลฤกษ์ สิทธิตำแหน่งตะโพน นายสุพร อิมวงศ์ ตำแหน่งกลองทัด นางอารมย์ พลอยหิรัญ ตำแหน่งฉิ่ง

วงดนตรีที่ 3 หัวหน้าวงได้แก่นายจำลอง ม่วงท้วม ลูกวงมี 7 คนคือ นายสุรราช ใหญ่สูงเนิน ตำแหน่งปี่ใน นายกิตติศักดิ์ อยู่สุข ตำแหน่งระนาดเอก นายวรศิลป์ สังข์ชัย ตำแหน่งระนาดทุ้ม นายพงศ์พันธ์ เพชรทอง ตำแหน่งฆ้องวงใหญ่ นายปิยะ แสงทรัพย์ ตำแหน่งตะโพน นายนิรันดร์หุ่่นทะเล ตำแหน่งกลองทัด และ นางนงลักษณ์ แก้วนุช ตำแหน่งฉิ่ง

วงดนตรีที่ 4 หัวหน้าวงได้แก่นายไพรัตน์ จรรย์นาฎย์ ลูกวงมี 7 คนคือ นายพรชัย ตรีเนตร ตำแหน่งปี่ใน นายสุชีพ เพชรคล้าย ตำแหน่งระนาดเอก นายถาวร ภาสตา ตำแหน่งระนาดทุ้ม นายอัญชิษฐา บุญเพ็ง ตำแหน่งฆ้องวงใหญ่ นายยุทธนา ชิตท้วม ตำแหน่งตะโพน นายจตุพร ดำนิล ตำแหน่งกลองทัด นางสาวเจริญศรี แยมสุวรรณ ตำแหน่งฉิ่ง

วงดนตรีที่ 5 หัวหน้าวงได้แก่สลิบตรีสุริยะ ชิตท้วมลูกวงมี 7 คนคือ นายประดิษฐ์ หนูจ้อย ตำแหน่งปี่ใน นายทวีศักดิ์ อัครวงษ์ ตำแหน่งระนาดเอก นายพรศักดิ์ คำส้อม ตำแหน่งระนาดทุ้ม นายกิตติศักดิ์ เขาสิทธิ ตำแหน่งฆ้องวงใหญ่ นายเมธา จันทรแก้ว ตำแหน่งตะโพน นายประยงค์ ทองคำ ตำแหน่งกลองทัด และ นายอภิชัย พงษ์ลือเลิศ ตำแหน่งฉิ่ง

สรุป

ดนตรีพระราชพิธีสิบสองเดือนตามวาระที่ปรากฏในปฏิทินหลวงปรากฏ วงดนตรี 2 ประเภท คือวงเครื่องประโคมและวงปี่พาทย์พระราชพิธี โดยทั้ง 2 วงมี บทบาทหน้าที่ร่วมกันและแยกตัวออกจากกันตามลักษณะเฉพาะของแต่ละพระราชพิธี วงเครื่องประโคมแบ่งออกเป็น 2 วงได้แก่วงพระสวาเคน 1 และวงพระสวาเคน 2 ซึ่งอยู่ในกำกับดูแลของกองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง สำหรับวงปี่พาทย์พระราชพิธี อยู่ในกำกับของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร บทเพลงที่ใช้สำหรับวงเครื่อง

ประโคนได้แก่เพลงสำหรับบท เพลงออกขุนนาง และเพลงส่งเสด็จ ส่วนปีพาทย์พระ
ราชพิธีมีบทเพลงที่ใช้อยู่เป็นประจำคือเพลงช้า เพลงสาธุการ และเพลงกราวรา
นอกจากนี้ยังมีเพลงลงทรงและเพลงเรื่องเวียนเทียนในบางพระราชพิธีด้วย สำหรับ
ท่วงทำนองเพลงจะใช้เฉพาะส่วนต้นเพลงสั้น ๆ เท่านั้น โดยใช้ไปตามขั้นตอนของ
พระราชพิธี ไม่บรรเลงเต็มเพลงอย่างปกติ

เอกสารอ้างอิง

- งานเครื่องสูงและกองชนะ กองพระราชพิธี. 2556. ระเบียบปฏิบัติเรื่อง คู่มือการ
ปฏิบัติงาน พระราชกุศลมาฆบูชา. สำนักพระราชวัง.
- งานเครื่องสูงและกองชนะ กองพระราชพิธี. 2556. ระเบียบปฏิบัติเรื่อง คู่มือการ
ปฏิบัติงาน พระราชพิธีกฐินหลวง. สำนักพระราชวัง.
- งานเครื่องสูงและกองชนะ กองพระราชพิธี. 2556. ระเบียบปฏิบัติเรื่อง คู่มือการ
ปฏิบัติงาน วันปิยมหาราช. สำนักพระราชวัง.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2496. พระราชพิธีสิบสองเดือน.
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระราชทานเพลิง
พระศพ พลเอก พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรี – สุนทร ณ พระเมรุ
วัดเบญจมบพิตร วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ.2496.
- ปี๊บ คงลายทอง. สัมภาษณ์. 6 กันยายน 2557.